

Публіцистика Віктора Бурмаки 90-х років ХХ ст.

Дмитро Чорний

Схід-Захід: Історико-культурологічний збірник.

Випуск 5. – Харків: ФріМайнд, 2001. – С. 238-242.

При використанні матеріалів статті обов'язковим є посилання на її автора з повним бібліографічним описом видання, у якому опубліковано статтю. Дана електронна копія статті може бути скопійована, роздрукована і передана будь-якій особі без обмежень права користування за обов'язкової наявності першої (даної) сторінки з повним бібліографічним описом статті. При повторному розміщенні статті у мережі Інтернет обов'язковим є посилання на сайт Східного інституту українознавства імені Ковальських.

Адреса редакції:

Східний інститут українознавства імені Ковальських («Схід/Захід»), ауд. 4–87,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
пл. Свободи, 6,
Харків, 61077,
Україна.

E-mail: siu.kharkiv@gmail.com

Тел.: +38 057 705 26 30;
+38 096 1555 136

Веб-сайт: <http://keui.univer.kharkov.ua>

© Східний інститут українознавства імені Ковальських

© Автор статті

© Оригінал-макет та художнє оформлення – зазначене у бібліографічному описі видавництво

© Ідея та створення електронного архіву часопису – А. М. Домановський

Дмитро Чорний (Харків)

ПУБЛІЦИСТИКА ВІКТОРА БУРМАКИ 90-х років ХХ ст.

- Бурмака В. П. На зламі часу. — Х.: Майдан, 1998. — 76 с.*
Бурмака В. П. На повороті історії. — Х.: Майдан, 1998. — 76 с.
Бурмака В. П. На лезі слова. — Х.: ТОВ «Знання», 1998. — 76 с.
Бурмака В. П. Шукайте і знаходьте. — Х., 1999. — 104 с.
Бурмака В. П. Сіль землі. — Х.: «Рубікон», 2000. — 80 с.
Бурмака В. П. Діяльне добро. — Х.: Велес, 2001. — 104 с.

У 1998—2001 рр. в харківських видавництвах «Майдан», «Знання», «Рубікон», «Велес» побачили світ шість збірок статей, які тематично, стилістично, за форматом та оформленню складають єдину серію. У них зібрано частину доробку відомого на Слобожанщині публіциста, літератора, викладача, кандидата історичних наук В. П. Бурмаки, який, починаючи з кінця 1980-х рр., брав активну участь в обговоренні проблем відродження української духовності, українсько-російських взаємин, історичної долі Слобідської України, міжнародних відносин в Україні та СРСР на сторінках періодичних видань регіону. Публіцистичний доробок В. П. Бурмаки набув визнання на Слобожанщині. Свідченням цього є вміщення статті про нього в довіднику «Літературна Харківщина» (1995 р.) та написання передмов до збірок відомими в Харкові журналістами, науковцями, педагогами Є. Ходуном, І. Михайлиним, К. Балабухою, Л. Салімонович. Рецензована серія видана за сприяння Інституту сходознавства і міжнародних відносин «Харківський колледж».

Поява збірок означає продовження традиції, що бере початок в Україні з перших років ХХ ст., коли розсипана по газетах та журналах публіцистика за певний відрізок творчості збиралась самими авторами докупи і видавалась окремими виданнями. Існування подібних книг, брошур надавало і надаватиме сучасникам та нащадкам можливість детальніше придивитись до подій віддаленого і близького минулого, відчутти подих часу, пульс подій переламних епох, отримати своєрід-

ний путівник по минувшині. Таким критеріям відповідають збірки В. П. Бурмаки, адже вміщені в них статті створювались автором на зламі часу, коли на політичній карті Європи з'явилась незалежна Україна, коли відроджувалось і набуло самостійної цінності саме поняття малої Батьківщини, якою для багатьох з нас є Слобідський край. Крім того, вважаю, історики отримали матеріал, який через певні обставини відшукати не тільки в майбутньому, а вже сьогодні дуже проблематично — на світанку української незалежності виникло і згасло багато видань, які не відклались у фондах бібліотек чи архівів (В. П. Бурмака, приміром, вміщує в збірках «На зламі часу» та «На повороті історії» статті з таких «екзотичних» (на сьогодні) видань, як, приміром, «Прикордонні вісті»).

Рецензовані збірки об'єднують майже 160 статей, які побачили світ у 1987—2000 рр. Більше половини матеріалів друкувались в обласних газетах «Соціалістична Харківщина», «Слобідський край», «Панорама», «Время». Частина матеріалів зі збірок «Шукайте і знаходьте», «Сіль землі», «Діяльне добро» написані безпосередньо для цих видань. Статті подано українською або російською мовами, тобто мовою першої публікації.

В. П. Бурмака оперативно відгукувався на події політичного та культурного життя України і Слобожанщини, торкався багатьох гострих питань, що поставали в 90-х рр. Серед опонентів В. П. Бурмаки — знані в Харкові і області публіцисти — В. Гриньов, Є. Зеленіна, Т. Логачова, К. Кеворкян, В. Тирнов. Цікаві нотатки В. П. Бурмаки щодо деяких випусків харківських телепрограм, зокрема «Першої столиці». Відгукувався він і на публікації московської преси, зокрема О. І Солженіцина, Г. Шахназарова.

Проблематика його полемічних статей охоплює такі теми, як українська історична спадщина, зокрема багато уваги приділено гетьманам Б. Хмельницькому та І. Мазепі. У статтях «Хто кричить «держі вора!»? («На зламі часу»)», «Собака бреше а хазяїн віри йме», «Незрозуміла прихильність», «Гримасы плюралізма», «Ай, Моська! Знать, она сильна...» («На повороті історії»), «Наш край — Богодухівщина», «Два гетьмани — одна мета» («На лезі слова») автор доводить, що всупереч стереотипам радянської доби, між цими двома видатними діячами України XVII — XVIII ст. було багато спільного, у тому числі — вибір шведського напрямку зовнішньої політики, що замовчувалось російською пресою. В. П. Бурмака виступив проти нечесних прийо-

мів полеміки, подвійних стандартів, до яких вдавались деякі «публіцисти», коли, приміром, закидаючи І. Мазепі експлуатацію тисяч кріпаків (звісно, із висновком: «ворог України»), протиставляли йому «креативного» Петра І, «забуваючи» згадати про brutальне поводження російського царя з мільйонами росіян, українців, поляків та інших підданих створеної ним імперії.

В. П. Бурмака виступав проти перекручення ролі «Просвіт» на різних етапах історії України — «Фальшування історії «Просвіт» («На лезі слова»); замовчування русифікаторської політики імперського та радянського урядів — «Гримасы плюралізма» («На повороті історії») та ін.

Особливе місце в його творчості займає обговорення проблем історичної долі Слобідської України, мовної ситуації в краї, зокрема в 1980—1990-х рр. Статті «Анархізм і стаття закону» («На повороті історії»), «Українофобна ноздрювшина», «Обережно: демагогія» («На зламі часу»), «Українська душа Слобожанщини» («На лезі слова») та інші точно передають атмосферу дискусій, що точилися в місцевій пресі. Автор зважено й цілком коректно роз'яснив сутність політики українізації 1920-х рр., необхідність і важливість для всіх мешканців краю повноцінного оволодіння українською мовою, надбаннями української культури. Чи не єдиний, він виступив проти друкування анекдотів, що принижують гідність людей будь-якої національності, якими рясніла певний час преса певного напрямку: «Функція шовіністичного анекдоту» («На повороті історії»), «Гумор павуків» («На лезі слова»). Наскрізно через статті В. П. Бурмаки проходить проблема «Харкову — статус вільної економічної зони», «Харків — вільне місто» тощо, яка жваво обговорювалась на початку 90-х рр. Кілька статей стануть у нагоді історикам місцевої преси, адже В. П. Бурмака з'ясує, коли і чому низка харківських україномовних видань перетворилися на російськомовні: «А Васька слухає та їсть» («На лезі слова»). Треба виділити і статтю В. П. Бурмаки «Скандальний «посібник» («На лезі слова»), присвячену появі книжки К. Кеворкяна «Первая столица» з позначкою «навчально-методичний посібник» для місцевих шкіл, в якій у блюзнірському вигляді висвітлювалось багато аспектів минулого Харкова та його мешканців.

Слід відмітити майстерність автора в виборі назв статей, ґрунтовне знайомство з українською та російською класичною художньою літературою і вміле використання відповідних образів, цитат для про-

ведення паралелей між подіями, вчинками героїв творів та дійових осіб 1990-х рр. тощо. Допмагають йому гумор, сарказм. Так, відповідаючи новітнім прихильникам відокремлення Слобожанщини в якусь нову «Донецько-Криворізьку республіку», він пропонує назвати її «Прилопанською» і аргументовано доводить, що подібний крок призведе лише до посилення провінціалізму регіону («На зламі часу», с. 36–38).

Статті В. П. Бурмаки надають можливість ознайомитись з діячми культури України та Слобожанщини, «призабутими» за радянські роки. Так, фактично вперше доводилось широкому загалу слобожан 1990-х рр. відкривати земляка, російськомовного письменника ХІХ ст. О. Сомова, а також І. Огієнка, І. Крип'якевича; п'єсу В. Винниченка «Пролог» («Сіль землі») за посередництва В. П. Бурмаки.

Цікавий і корисний матеріал вміщено ним про наших сучасників — харківських художників М. Базиля, В. Бондаря, В. Дзюбенка, Ю. Галича, М. Попова («Сіль землі»), графіків В. Кулікова, М. Таможнікова, лікаря І. І. Маврова та ін. («Діяльне добро»). Доречними і майстерними є ілюстрації (екслібриси) графіків М. Молочинського, М. Неймеша, М. Таможнікова, що прикрашають збірки «Шукайте і знаходьте», «Сіль землі», «Діяльне добро».

Разом з тим, маємо відмітити, що подібне видання мало б більшу цінність, якби статті розміщувались в хронологічному порядку їх появи не лише всередині кожної збірки, а й від брошури до брошури. Адже читач статті «Спор культурой не испортишь» (збірка «На повороті історії», с. 8–11) навряд чи зрозуміє всі аспекти порушених проблем, тому що їхня передісторія викладена у попередній статті «Вага соборності» (збірка «На зламі часу», с. 24–26). Або ще приклад. Нариси про творчість сучасного харківського художника М. Базиля «Світ картин Миколи Базиля» (збірка «Шукайте і знаходьте», с. 29–30) 1998 р. та «В майстерні М. Базиля», «Соняхи, наче люди» (збірка «Сіль землі», с. 67–69) 1996 р. вміщені всупереч хронології появи в пресі. У даному випадку було б доцільніше об'єднати їх в одній збірці.

Збіркам бракує науково-довідкового апарату, що також ускладнює сприйняття матеріалу. Подані примітки вичерплюються зазначенням першоджерела публікації. Але посилання на газети зроблені не зовсім вірно, без числа та місяця, а лише на номер. Як наслідок, трапляються непорозуміння. Так, в тексті статті «Когда постранствуешь...» («На зламі часу», с. 28–31) посилання зроблено на матеріал опонента від «3 вересня поточного року», у той час як стаття самого В. П. Бур-

маки з'явилась в № 9 газети «Время», що видається тричі на тиждень. Навряд чи таке було можливе.

Зустрічаються в тексті збірок прикрі помилки. Так, у статті «Медвежі услуги нашей культуре» («На зламі часу», с. 36) автор пише про втрату державної незалежності Україною в 1917 р. У статті «Время красного знамени» («На повороті історії», с. 24) стверджується, що газета «Пролетарий», попередниця «Слобідського краю», почала видаватися в Харкові в 1923 р., хоча насправді — у 1917 р. і таке інше. Навіть якщо ці помилки мали місце в газетних публікаціях, їх треба було виправити.

Підводячи підсумок, зазначимо, що попри наявні недоліки та огріхи, поява збірок В. П. Бурмаки є своєчасним та корисним явищем в культурному житті краю. Вони, без сумніву, стануть у нагоді всім, хто цікавиться долею своєї малої Батьківщини, вивчатиме курс «Харківщинознавство», запроваджений в школах регіону в 2001 р.